

धनादेश संकलन धोरण

धनादेश संकलन धोरण

परिचय

धनादेश संकलन धोरण हे ग्राहकांना अधिक चांगली सेवा देण्यासाठी आणि कामगिरीचे उच्च मानक निश्चित करण्यासाठी बँकेच्या चालू असलेल्या प्रयत्नांचे प्रतिबिंब आहे. हे धोरण पारदर्शकता आणि निष्पक्षतेच्या तत्वांवर आधारित आहे. आपल्या ग्राहकांना द्रुत संकलन सेवा आणि सुविधा प्रदान करण्यासाठी टेक्नॉलॉजीचा वापर वाढविण्यासाठी बँक वचनबद्ध आहे. धोरणाच्या दस्त ऐवजात खालील बाबींचा समावेश आहे:

धनादेश संकलन धोरणाचे पैलू

- भारतातील केंद्रांवर स्थानिक पातळीवर आणि विदेशात देय धनादेश आणि इतर इन्स्ट्रुमेंट्सचे संकलन.
- आउटस्टेशन धनादेश
- इन्स्ट्रुमेंट्स संकलनासाठी वेळेचे निकष
- ज्या प्रकरणांमध्ये बँक आउटस्टेशन इन्स्ट्रुमेंट्सच्या उत्पन्नाची पूर्तता करण्यासाठी वेळेचे निकष पूर्ण करण्यात अपयशी ठरते अशा प्रकरणांमध्ये व्याजाची देयके
- अकाउंट पेई धनादेशांचे बँक खात्यात संकलन
- ट्रान्झिटमध्ये हरवलेल्या संकलन इन्स्ट्रुमेंट्स बदल करायच्या गोष्टी

1. संकलनाची व्यवस्था

A. स्थानिक धनादेश -

- a. सर्व धनादेश आणि स्थानिक पातळीवर देय असलेली इतर निगोशिएबल इन्स्ट्रुमेंट्स केंद्रभागी प्रचलित असलेल्या क्लिअरिंग सिस्टमद्वारे सादर केली जातील. शाखा काउंटरवर आणि शाखेच्या आवारातील संग्रह बॉक्समध्ये जमा केलेले धनादेशासाठी विशिष्ट कट-ऑफ वेळ एकाच दिवशी क्लिअरिंगसाठी सादर केले जातील. चेक डिपॉझिट कियोस्क मधील कट-ऑफ वेळेनंतर जमा झालेले चेक पुढील क्लिअरिंग सायकलमध्ये सादर केले जातील. एक धोरण म्हणून, बँक ज्या दिवशी अंतिम क्लिअरिंग सेटलमेंट होईल त्याच दिवशी किंवा क्लिअरिंगमध्ये त्यांच्या सादरीकरणाच्या जास्तीत जास्त दुसऱ्या कामकाजाच्या दिवशी ग्राहक खात्यात क्रेडिट देईल. अशा प्रकारे जमा केलेली रक्कम काढून घेण्यास क्लिअरिंग हाऊसच्या चेक रिटर्न वेळापत्रकानुसार परवानगी दिली जाईल.

- b. कागदाधारित क्लिअरिंग सिस्टीमची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी नॅशनल कॅपिटल रिजनमध्ये (एन.सी.आर) चेक ट्रंक्शन सिस्टिम (सी.टी.एस) लागू करण्यात आली. जुलै 2008 पासून न्यू दिल्ली बँकर्स क्लिअरिंग हाऊसच्या सर्व सदस्य बँका सी.टी.एस मध्ये सहभागी होत आहेत. त्यानंतर चेन्नई आणि मुंबई येथे ग्रीड मॉडेलमध्ये सी.टी.एस लागू करण्यात आले जेथे ग्रीडच्या माध्यमातून संबंधित प्रदेशांतर्गत विविध राज्ये / शहरे सहभागी होतात. त्यानुसार, पॅन इंडिया सी.टी.एस ऑपरेशन्स आता केवळ दक्षिण / पश्चिम / उत्तर अशा तीन ग्रीडद्वारे हाताळले जात आहेत.
- c. आर.बी.आय च्या संप्रेषणानुसार क्र. आरबीआय/2020-21/107 डीपीएसएस.सीओ. आरपीपीडी . क्र.एसयूओ 21102/04.07.005/2020-21 दिनांक 15 मार्च, 2021 रोजी बँकांना 30 सप्टेंबर 2021 पर्यंत देशातील सर्व बँक शाखांमध्ये चेक ट्रंक्शन सिस्टिम (सी.टी.एस) जारी करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. बँका त्यांच्या आवडीचे मॉडेल स्वीकारण्यास स्वतंत्र आहेत, जसे की प्रत्येक शाखेत योग्य पायाभूत सुविधा तैनात करणे किंवा हब आणि स्पोक मॉडेलचे अनुसरण करणे इत्यादी. आणि संबंधित बँक्स हे कार्यान्वित करण्यासाठी आर.बी.आय च्या संबंधित क्षेत्रीय कार्यालयाशी समन्वय साधतील
- d. इमेजिंग आणि धनादेशांचे ट्रंक्शन सुरू केल्यामुळे, इन्स्ट्रुमेंट्सची शारीरिक हालचाल थांबविण्यात आली आहे आणि प्रतिमा आणि धनादेशांच्या डेटाच्या इलेक्ट्रॉनिक हालचालीमुळे सेटलमेंटची प्रक्रिया वेगवान होईल आणि शेवटी क्लिअरिंग चक्रात बदल होईल. ग्रीड क्लिअरिंगमुळे सीमारेषा पुसल्या जातील आणि इंटरसिटी क्लिअरिंगची प्रक्रिया संपुष्टात येईल आणि अशा प्रकारे स्थानिक धनादेशांसह शहरांमध्ये धनादेश प्राप्त करणे शक्य होईल.
- e. सी.टी.एस क्लिअरिंगचे फायदे खाली सारांशित केले आहेत:
- जलद क्लिअरिंग चक्र
 - अधिक चांगली रिकंसीलेशन / पडताळणी प्रक्रिया
 - चांगली ग्राहक सेवा. वर्धित ग्राहक चौकट
 - स्थानिक आणि इंटरसिटी क्लिअरिंग चेकसाठी T +0
 - क्लिअरिंग हाऊसचे अधिकारक्षेत्र संपूर्ण देशात वाढवता येते - भौगोलिक अवलंबित्व नाही
 - व्यवहार खर्च कमी करते
 - ट्रान्समिशन मार्ग सुरक्षित करून ऑपरेशनल जोखीम कमी करते
 - ग्रीड क्लिअरिंग सी.टी.एस क्रियाकलापांचे केंद्रीकरण सक्षम करते जे स्केल आणि

खर्चाची प्रभावीता आणणारी अर्थव्यवस्था आणते

- f. स्वीकृतीची वेळ - काउंटरवरील शाखेच्या व्यावसायिक वेळेत तसेच चेक ड्रॉप बॉक्समध्ये धनादेश स्वीकारले जातील. पावती ग्राहकाला दिली पाहिजे जिथे धनादेश काउंटरवर जमा केला जातो. वैकल्पिकरित्या, धनादेश चेक डिपॉझिट कियोस्क (निवडक ठिकाणी उपलब्ध आहे) येथे चौवीस तास जमा केले जाऊ शकतात.
- g. इतर बँकांवर काढलेल्या स्थानिक धनादेशांच्या संकलनाच्या वेळा (लोकल क्लिअरिंग) - प्रत्येक ठिकाणी क्लिअरिंग हाऊसच्या कट ऑफ वेळेच्या आधारे प्रत्येक ठिकाणी/ शाखेसाठी धनादेश संकलनासाठी पाठवण्याची कट ऑफ वेळ ठरवली जाईल. ग्राहकांसाठी शाखा/ड्रॉप बॉक्समध्ये कट-ऑफची वेळ प्रदर्शित केली जाईल.
- स्थानिक चेक्ससाठी, स्थानिक क्लिअरिंगसाठी टाइमलाइन लागू होतील. केंद्रात प्रचलित असलेल्या रिटर्न क्लिअरिंगच्या निकषांनुसार खातेदाराला कट ऑफ वेळेनंतर निधी काढण्याची मुभा आहे.
- बँकेच्या स्वतः च्या शाखांवर काढलेल्या स्थानिक धनादेशांच्या संकलनाची वेळ (ट्रान्सफर चेक)

काउंटरवर आणि शाखा ड्रॉप बॉक्समध्ये जमा केलेले धनादेश	एकच दिवस (फक्त कामाच्या दिवशी उपलब्ध आहे)
--	--

B. आउटस्टेशन धनादेश

- a. आउटस्टेशन केंद्रांवर इतर बँकांवर काढलेले धनादेश साधारणतः त्या केंद्रांवर बँकेच्या शाखांद्वारे जमा केले जातील. जेथे बँकेकडे एक स्वतःची शाखा नसेल, हे इन्स्ट्रुमेंट थेट ड्रॉई बँकेत संकलनासाठी पाठवले जाईल किंवा दुसऱ्या बँकेमार्फत गोळा केले जाईल.
- b. बाहेरील केंद्रांवर बँकेच्या स्वतः च्या शाखांवर काढलेले धनादेश प्रचलित असलेल्या आंतरशाखीय व्यवस्थेचा वापर करून गोळा केले जातील. बँकेच्या कोठेही बँकिंग सेवेचा एक भाग म्हणून, ग्राहकांना बँकेच्या स्वतः च्या शाखांवर काढलेल्या धनादेशांसाठी त्याच दिवशी क्रेडिट दिले जाईल, जे बँकेने वेळोवेळी विहित केल्याप्रमाणे मर्यादा / शुल्काच्या अधीन राहून दिले जाईल.
- c. आउटस्टेशन धनादेशांच्या व्याख्येत डिमांड ड्राफ्ट्स, बँकरचे चेक, इंटरेस्ट वॉरंट्स आणि बँकेवरच काढलेली लाभांश हमी वगळण्यात आली आहे.

C. आर.बी.आय कडून विशेष क्लिअरिंग

- आर्थिक वर्षासाठीच्या सर्व सरकारी व्यवहारांचा हिशोब ठेवणे सुलभ करण्यासाठी, आर.बी.आय प्रत्येक आर्थिक वर्षाच्या शेवटच्या तारखेला केंद्र आणि राज्य सरकारच्या खात्यांमध्ये विशेष क्लिअरिंग आयोजित करते आणि त्याच दिवशी रिटर्न क्लिअरिंग होतो.
- आर.बी.आय ने परिपत्रक जारी केले आहे, ज्यामध्ये सर्व सदस्य बँकांना चालू आर्थिक वर्षातील सर्व प्रशासकीय व्यवहारांचे लेखा सुलभ करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.
- सर्व सदस्य बँकांनी विशेष क्लिअरिंगमध्ये भाग घेणे बंधनकारक आहे,
- सरकारी धनादेशांसाठी विशेष क्लिअरिंगसाठी, एन.पी.सी.आय द्वारे नियमित सत्राच्या वेळेनंतर एकल सत्र आयोजित केले जाते.

D. परदेशात देय धनादेश- परकीय चलनाचे धनादेश बँक शाखेच्या व्यावसायिक वेळेत स्वीकारले जातील.

- अशा साधनांमध्ये मोठ्या प्रमाणात असलेली जोखीम लक्षात घेता परकीय चलन धनादेशांचे त्वरित क्रेडिट दिले जाणार नाही. कमी किमतीच्या धनादेशांसाठी, ग्राहक खातेधारक शाखेशी संपर्क साधू शकतो आणि त्वरीत निधीचा लाभ घेण्यासाठी क्लिंग कालावधी (असल्यास) माफ करण्याची विनंती करू शकतो.
- परदेशी केंद्रांवर देय असलेल्या परकीय चलन धनादेशांना संबंधित बँकांच्या सेवांचा वापर करून सह-विक्री केली जाईल. ज्या केंद्रांवर बँक किंवा तिच्या प्रतिनिधींची थेट उपस्थिती नसते अशा केंद्रांवर परदेशी बँकांवर काढलेले धनादेश थेट ड्रॉई बँकेकडे पाठविले जातील आणि त्यातील रक्कम संबंधित बँकेकडे ठेवलेल्या अॅक्सिस बँकेच्या संबंधित नॉस्ट्रो खात्यात जमा करण्याच्या सूचना दिल्या जातील.
- धनादेश संकलन खालील पॅरामीटर्स प्रमाणे होईल:

- परकीय चलनाचे धनादेश / उपकरणे गोळा करण्याची पद्धत चलन, ड्रॉईचे स्थान, इन्स्ट्रुमेंटची रक्कम यावर अवलंबून असेल आणि तीच ग्राहकाला कळविली जाईल.
- सध्या, बँक यू.एस.ए मधील आमच्या संबंधित बँकेकडून अमेरिकन मूल्याच्या धनादेश / इन्स्ट्रुमेंटसाठी 'फायनल क्रेडिट सर्व्हिस' चा लाभ घेते ज्या अंतर्गत अंतिम पत प्राप्त होते (आधाराशिवाय). परकीय चलनाच्या धनादेशाचे क्रेडिट नॉस्ट्रो खात्यात 24 व्या कामाच्या

दिवसापर्यंत प्राप्त होते आणि ग्राहकाचे खाते दुसऱ्या कामाच्या दिवशी नॉस्ट्रो क्रेडिटच्या मूल्य तारखेसह जमा केले जाते.

- e. बँक आपल्या संबंधित बँकांकडून लागू चलनांमध्ये (भागीदार बँकेसोबत वेळोवेळी केलेल्या व्यवस्थेनुसार) परकीय चलन चेक/ इन्स्ट्रुमेंट्ससाठी 'कॅश लेटर स्कीम' देखील घेते. संबंधित बँक या योजने अंतर्गत दाखल केलेल्या इन्स्ट्रुमेंट्सशी संबंधित तात्पुरती क्रेडिट बँकेच्या नॉस्ट्रो खात्यात प्रदान करतात या अटीवर की अशा तात्पुरत्या क्रेडिटची मुदत वाढवल्यानंतर संबंधित बँक कोणताही चेक रिटर्न मिळाल्यावर नॉस्ट्रो खात्यातून डेबिट करू शकते. नॉस्ट्रो खात्यातून नंतर डेबिट होऊ शकणाऱ्या निधीचा वापर करण्याच्या जोखमीपासून संरक्षण करण्यासाठी, बँक संबंधित देशांना लागू असलेल्या विशिष्ट कुलिंग कालावधीसाठी नॉस्ट्रो खात्यांमध्ये प्राप्त क्रेडिट राखून ठेवते (12 ते 18 दिवसांपर्यंत, स्थानिक द्वारे शासित नियम) ग्राहकाच्या खात्यात जमा करण्यापूर्वी.
- f. वर सांगितल्याप्रमाणे 'फायनल क्रेडिट सर्व्हिस' आणि 'कॅश लेटर स्कीम' या सुविधा परदेशातील संबंधित बँकेच्या तरतुदीच्या अधीन आहेत आणि म्हणून, ते काढून घेण्यास किंवा इतर चलनांना किंवा भौगोलिक क्षेत्रात विस्तारित करण्यास पात्र आहेत. शिवाय, बँक स्वतःच्या विवेकबुद्धीनुसार प्राप्त धनादेशांचे प्रमाण, सेवा पुरविण्याचा खर्च आणि इतर कोणत्याही व्यवसाय / अनुपालन / जोखीम घटकांसारख्या विविध घटकांवर आधारित सुविधांतर्गत परवानगी असलेल्या या सुविधा किंवा चलने / भौगोलिक / ग्राहक विभाग काढून घेण्याचा किंवा वाढविण्याचा निर्णय घेऊ शकते.
- g. 'फायनल क्रेडिट सर्व्हिस' किंवा 'कॅश लेटर स्कीम' अंतर्गत जे परकीय चलनाचे धनादेश दाखल करता येत नाहीत, ते थेट ड्रॉई बँकेकडे पाठविण्याचा प्रयत्न केला जाणार असून, त्यातील रक्कम एका संबंधित बँकेकडे असलेल्या अँक्सिस बँकेच्या संबंधित नोस्ट्रो खात्यात जमा करण्याच्या सूचना देण्यात येणार आहेत. ड्रॉई बँकेत चेक संकलनाची केंद्रीकृत सुविधा असेल तरच असे चेक डायरेक्ट संकलन अंतर्गत पाठवले जातात. थेट संकलनावर पाठविलेल्या धनादेशांसाठी, खात्यात क्रेडिट प्राप्त करण्यासाठी ग्राहकाला कोणतीही विशिष्ट मुदत दिलेली नाही. त्याचप्रमाणे थेट वसुलीसाठी पाठविण्यात आलेल्या धनादेशांसाठी, बँकेच्या एक स्पष्ट धनादेश संकलन शुल्काव्यतिरिक्त, ड्रॉई बँक आणि संबंधित बँकेकडून धनादेशाच्या उत्पन्नातून आणखी वजावट मिळू शकते, ज्याचे प्रमाण चेक दाखल करताना निश्चित केले जाऊ शकत नाही. करस्पॉन्डंट बँकेत असलेल्या बँकेच्या नोस्ट्रो खात्यात निधी मिळाल्याच्या दुसऱ्या कामकाजाच्या दिवशी ग्राहकाचे खाते क्रेडिट होते.
- h. बँकेच्या नोस्ट्रो खात्यातील फंडांच्या पतपुरवठ्याच्या मूल्य तारखेच्या आधारे ग्राहकाच्या खात्यात होणारी क्रेडिट एन्ट्री व्हॅल्यू डेटेड असेल.

- i. निधी अर्ज केल्याच्या तारखेपासून प्रचलित असलेला विनिमय दर (टेलीग्राफिक ट्रान्सफर बायिंग रेट) लागू केला जाईल आणि ग्राहकाच्या खात्यात जमा होईल.
- j. चेक परत आल्यास, ग्राहकांच्या खात्यात डेबिट एंट्री ही बँकेच्या नोस्ट्रो खात्यातील फंडाच्या डेबिटच्या मूल्य तारखेच्या आधारे व्हॅल्यू डेटेड असेल. अशा घटनांमध्ये विनिमय दराची जोखीम ग्राहकांद्वारे सहन केली जाईल.
- k. शुल्क आकारणी संकलनाच्या पद्धतीवर अवलंबून असते ज्याअंतर्गत धनादेश / इन्स्ट्रुमेंट संकलनासाठी पाठविले जाते आणि जे बँकेच्या शुल्काच्या अनुसूचीमध्ये नमूद केल्याप्रमाणे असते.
- l. संकलनावर पाठविलेल्या परकीय चलनाच्या धनादेशांसाठी, संबंधित बँक शुल्क आणि कुरिअर शुल्क याव्यतिरिक्त, जेथे लागू असेल तेथे आकारले जाईल.

E. विलंबित क्रेडिटसाठी भरपाई

- a. संकलनाच्या आधारावर पाठविलेले धनादेश / इन्स्ट्रुमेंटसाठी, एकदा उत्पन्न त्याच्या संबंधित बँकेसह बँकेच्या नोस्ट्रो खात्यात जमा झाल्यानंतर बँक संकलनाचे व्हॅल्यू डेटिंग करेल.
- b. जेव्हा रक्कम क्रेडिटसाठी देय असेल तेव्हा तारखेपेक्षा जास्त उशीर झाल्यास, विनिमय दराच्या कोणत्याही प्रतिकूल हालचालीसाठी नुकसान भरपाई देय आहे.
- c. परकीय चलनात इन्स्ट्रुमेंट्स क्रेडिट करण्यास उशीर झाल्यामुळे भरपाई वरील नमूद केलेल्या भरपाईनुसार भारतीय रुपयांमध्ये दिली जाईल. या भरपाई ची गणना दोन कामकाजाच्या दिवसांपासून जेव्हा ही रक्कम क्रेडिटसाठी देय असेल ते ग्राहकाच्या खात्यात प्रत्यक्ष क्रेडिट देण्याच्या तारखेपर्यंत केली जाईल. स्पष्टतेसाठी, ज्या दिवशी क्रेडिटसाठी देय रक्कम असेल तो दिवस खालीलप्रमाणे मोजला जातो:

- 'फायनल क्रेडिट सर्व्हिस' अंतर्गत दाखल केलेले धनादेश/इन्स्ट्रुमेंट्स किंवा ड्राई बँकेतून थेट संकलनासाठी पाठवलेले धनादेश: भारतातील कामकाजाचा दिवस जो परकीय चलनाच्या धनादेशाशी संबंधित नोस्ट्रो खात्यातील पतपुरवठ्याच्या मूल्याच्या तारखेचे लगेच पालन करतो.
- 'कॅश लेटर स्कीम' अंतर्गत दाखल केलेली चेक्स/इन्स्ट्रुमेंट्स: परकीय चलन धनादेशासाठी लागू असलेल्या क्लिंग कालावधीची पूर्तता झाल्यानंतरचा लगेच दुसरा भारतातील कामकाजाचा दिवस.

F. स्थानिक / आउटस्टेशन / परकीय चलन धनादेश / इन्स्ट्रुमेंट्सचे त्वरित क्रेडिट

- a. बँकेच्या कार्यक्षम क्लिअरिंग प्रक्रियेच्या दृष्टीने स्थानिक धनादेशांचे त्वरित क्रेडिट दिले जाणार

नाही, ज्यामुळे धनादेशांच्या वटवण्यात विलंब होणार नाही याची खात्री होईल. ज्या केंद्रांवर कोणतेही क्लिअरिंग हाऊस अस्तित्वात नाही, तेथे संकलन करणारी शाखा सी.टी.एस मधील धनादेश (चेक) जवळच्या शाखेद्वारे क्लिअरिंग, स्वतः च्या एस.ओ.एल चा वापर करून करेल.

- b. बँकेच्या शाखा / विस्तार काउंटर ऑक्सिस बँक केंद्रांवर काढलेल्या बाहेरील धनादेश / इन्स्ट्रुमेंट्ससाठी रु.15,000 /- (कोणत्याही एका वेळी प्रत्येक खात्यासाठी कमाल मर्यादा थकबाकी) च्या एकूण मूल्यापर्यंत त्वरित क्रेडिट मंजूर करतील, जे वैयक्तिक खातेधारकांच्या संकलनासाठी निविदा 6 महिन्यांपेक्षा कमी कालावधीसाठी अशा खात्यांचे समाधानकारक आचरण करण्याच्या अधीन असेल.
- c. खात्याची समाधानकारक वर्तणूक, ग्राहकाची विश्वासार्हता आणि ग्राहकांच्या गरजेची सत्यता यांची काळजीपूर्वक पडताळणी केल्यानंतर शाखा प्रमुखाच्या विवेकबुद्धीने ताबडतोब कर्ज दिले जाईल.
- d. ही सुविधा ग्राहकांच्या बचत बँक/चालू/कॅश क्रेडिट खात्यांना देण्यात येणार आहे.
- e. या धोरणांतर्गत डिमांड ड्राफ्ट्स, व्याज/लाभांश हमीपत्रे यांसारखी प्रीपेड इन्स्ट्रुमेंट्स चेकच्या बरोबरीची मानली जावीत.
- f. अशा प्रत्येक प्रकरणासाठी सामान्य वसुली शुल्कापेक्षा अधिक फ्लॅट शुल्क म्हणून रु. 250/- आकारले जातील.
- g. या पॉलिसीच्या उद्देशाने, समाधानकारकपणे आयोजित केलेले खाते असे आहे जे पुढील सर्व निकषांची पूर्तता करेल:
 - कमीतकमी सहा महिन्यांपूर्वी उघडले आणि के.वाय.सी नियमांचे पालन केले असेल.
 - ज्याचे आचरण समाधानकारक असेल आणि बँकेला कोणतेही अनियमित व्यवहार दिसून आले नाहीत.
 - जेथे कोणतेही धनादेश / इन्स्ट्रुमेंट्स ज्यासाठी त्वरित क्रेडिट दिले गेले आहे ते आर्थिक कारणांमुळे अनपेक्षित परत आलेले नाहीत.
 - जेथे बँकेने त्वरित क्रेडिट दिल्यानंतर परत आलेले धनादेशांसह यापूर्वी प्रगत केलेल्या कोणत्याही रकमेच्या रिकव्हरी मध्ये कोणतीही अडचण अनुभवलेली नाही.
 - सरासरी तिमाही शिल्लक (ए.क्यू.बी) ची मागील किमान 2 तिमाहींसाठीची अट राखली असेल.
- h. त्वरित क्रेडिट देखील खालील निकषांच्या अधीन असेल:
 - हे खाते भारतीय रुपयांमध्ये असावे.
 - चेक/डी.डी भारतात देय असलेल्या शेड्यूल्ड कमर्शियल बँकेवर (सहकारी बँक वगळून)

काढावा.

- ही सुविधा ग्राहकाला त्याच्या / तिच्या बेस शाखेतच दिली जाईल.
 - धनादेश पोस्ट-डेटेड/कालबाह्य/कालबाह्य तारखेच्या जवळ (क्लिअरिंगमध्ये परताव्याचा धोका टाळण्यासाठी) असू नयेत. धनादेशाची मुदत संपल्याच्या तारखेपासून धनादेश कमीतकमी 14 कार्यरत दिवस असणे आवश्यक आहे.
 - खाते 'निष्क्रिय' नसावे.
 - त्वरित क्रेडिटची रक्कम, मग ती एकल किंवा एकाधिक धनादेश / डी.डी साठी असो, कोणत्याही वेळी पात्र खात्यात रु.15,000 /- पेक्षा जास्त असू शकत नाही.
 - धनादेश/डी.डी चे अंशतः त्वरित क्रेडिट असू नये.
 - हा चेक दुसऱ्या खात्यातून ग्राहकाचा स्वतःचा चेक असणार नाही म्हणजे सेल्फ ड्रॉ केलेला चेक नसेल.
 - स्पीड क्लिअरिंग व्यवस्थेअंतर्गत गोळा केलेल्या धनादेशांना त्वरित क्रेडिटची सुविधा लागू होणार नाही.
 - तोटा, फसवणूक आणि ग्राहकांच्या समस्यांचे प्रमाण लक्षात घेता तात्कालिक क्रेडिटच्या धोरणाचा दरवर्षी आढावा घेतला जाईल.
- i. अशा इन्स्ट्रुमेंट्समध्ये मोठ्या प्रमाणात वाढलेली जोखीम लक्षात घेता परकीय चलनाच्या धनादेशांचे त्वरित क्रेडिट दिले जाणार नाही. कमी किमतीच्या धनादेशांसाठी, ग्राहक खातेधारक शाखेशी संपर्क साधू शकतो आणि त्वरीत निधीचा लाभ घेण्यासाठी क्लिंग जी कालावधी (असल्यास) माफ करण्याची विनंती करू शकतो.
- j. ज्या ठिकाणी इन्स्टंट क्रेडिट दिले गेले, तिथे न वटता परत आलेल्या चेकवर व्याज आकारणी-चेक नवटल्यास चेकची किंमत लगेच खात्यात डेबिट होईल. चेक परत करण्याच्या तारखेस खात्यात अपुरी शिल्लक असल्यास चेकच्या क्रेडिटच्या तारखेपासून ते ग्राहकाने सगळी रक्कम खात्यात उपलब्ध केलेल्या तारखेपर्यंत बँकेच्या प्राइम लेंडिंग रेटवर (पी.एल.आर) व्याज आकारले जाईल. अशा प्रकरणांमध्ये लागू असेलेल चेक रिटर्न शुल्क आकारले जाईल.

G. स्थानिक/ आउटस्टेशन धनादेशांची खरेदी

बँक आपल्या विवेकबुद्धीनुसार, पूर्व व्यवस्थेनुसार संकलनासाठी असलेल्या स्थानिक / आउटस्टेशन धनादेश खरेदी करेल. खाते समाधानकारक असण्याबरोबरच चेक खरेदी करताना चेकच्या ड्रॉवरची पत ही देखील एक घटक असेल. स्पीड क्लिअरिंग व्यवस्थेअंतर्गत जमा झालेल्या चेकला आउटस्टेशन चेक खरेदीची सुविधा लागू होणार नाही.

H. पेई बँकेने परत केलेले न वटलेले धनादेश

- a. जर स्थानिक / सी.टी.एस क्लिअरिंगमध्ये सादर केलेला धनादेश किंवा संकलनासाठी पाठविलेला धनादेश न वटता परत केला गेला असेल तर, परताव्याची कारणे प्रदान करणाऱ्या सल्ल्यासह इन्स्ट्रुमेंट खातेधारकाला त्याच्या / तिच्या मेलिंग पत्त्यावर पाठविले जाईल. हे इन्स्ट्रुमेंट खातेधारकाच्या संमतीने खातेधारकाकडे किंवा त्याच्या/तिच्या प्रतिनिधीकडे देखील सुपूर्द केले जाऊ शकते. बँकेच्या चार्जसच्या शेड्यूलनुसार लागू असलेले शुल्क आकारले जाईल.
- b. चेक रिटर्न चार्जस केवळ अशा प्रकरणांमध्ये आकारले जातील जेथे ग्राहकाची चूक आहे आणि अशा परताव्यासाठी जबाबदार आहे. परताव्याच्या कारणांची उदाहरणात्मक यादी, जिथे ग्राहकांची चूक नाही, ती परिशिष्ट-1 म्हणून जोडली गेली आहे.
- c. ज्या धनादेशांना पेईचा कोणताही आधार न घेता पुन्हा सादर करणे आवश्यक आहे, त्यांना एस.एम.एस अलर्ट, ईमेल इत्यादींद्वारे अशा पुन्हा सादर करण्याच्या ग्राहकांना योग्य सूचना देऊन 24 तासांपेक्षा जास्त काळ (सुट्ट्या वगळून) त्वरित पुढील सादरीकरणात सादर केले जाईल.
- d. परकीय चलनाच्या धनादेशांसाठी अनपेड, संबंधित बँकेकडून लागू असलेले रिटर्न चार्जस, कुरिअर चार्जस आणि इतर कोणतेही लागू शुल्क ज्या खात्यात धनादेश आधीच जमा केले गेले असतील तर, त्या इन्स्ट्रुमेंटच्या मूल्यासह ज्या खात्यात जमा केले गेले आहेत, त्या खात्यातून डेबिट केले जातील.
- e. बँकेला सेवा बजावण्याची सूचना देणारे ग्राहक परकीय कायदे आणि वापराद्वारे लादलेल्या सर्व जबाबदाऱ्या आणि जबाबदाऱ्यांसाठी बँकेला नुकसान भरपाई देण्यास बांधील आणि जबाबदार असेल. परदेशी केंद्रांवर काढलेले धनादेश जमा करणाऱ्या ग्राहकांना ड्राई देशांमध्ये प्रचलित असलेल्या धनादेश संकलनाशी संबंधित वापर / पद्धती आणि कायद्यांची माहिती असणे अपेक्षित आहे.
- f. गोळा करणाऱ्या बँकेद्वारे गोळा करण्यासाठी पाठविलेले धनादेश कोणत्याही परदेशात असलेल्या बँकांद्वारे (क्लिअरिंग/संकलनामध्ये त्यांच्या सादरीकरणानंतर) फसवणूक / आर्थिक कारणांमुळे परत केले जाऊ शकतात. परदेशातील बँका त्यांच्या सादरीकरणानंतर कधीही फसवे चेक परत करू शकतात.
- g. असे परत आलेले धनादेश असल्यास, गोळा करणाऱ्या बँकेला कोणतेही संरक्षण उपलब्ध होत

नाही. परकीय बँक आपले नोस्ट्रो खाते डेबिट करून बँकेच्या संकलनाच्या खात्यात यापूर्वी जमा केलेल्या परत केलेल्या धनादेशांची रक्कम वसूल करते, म्हणून गोळा करणारी बँक ठेवीदाराला फसवणूक / आर्थिक कारणास्तव परत आलेल्या धनादेशांसाठी कोणतीही भरपाई देऊ शकणार नाही

- h. शिवाय ठेवीदाराच्या खात्यात जमा झालेल्या धनादेशांची रक्कम (जमा करणाऱ्या बँकेच्या नोस्ट्रो खात्यात परदेशी बँकेने डेबिट केलेल्या परकीय चलनाच्या रकमेएवढी सत्ताधारी विनिमय दराने) व्याजासह, उत्पन्न जमा झाल्याच्या तारखेपासून ते रक्कम वसूल होण्याच्या तारखेपर्यंत व्याजासह वसूल करण्याचा अधिकार बँकेला आहे. परकीय चलन इन्स्ट्रुमेंट्ससाठी कृपया पॉइंट (डी) च्या कलम (जे) चा परदेशी चलनात देय धनादेशांचा संदर्भ घ्या.
- i. इंटरनॅशनल चेंबर ऑफ कॉमर्स, युनिफॉर्म रूल्स फॉर कलेक्शन (आय.सी.सी-522) मधील तपशील म्हणून विविध लेख चेक संकलनासाठी लागू असतील.

2. स्थानिक /आउटस्टेशन धनादेश / इन्स्ट्रुमेंट्स गोळा करण्यासाठी कालमर्यादा

अ.क्र	धनादेश प्रकार	वेळेचे निकष	टिपणी
1.	स्थानीय चेक	निधीच्या सेटलमेंटवर.	स्थानिक धनादेश क्लिअरिंग हाऊसच्या कार्यक्षेत्रात देय आहेत आणि ते मध्यभागी प्रचलित असलेल्या क्लिअरिंग सिस्टमद्वारे सादर केले जातील. 1 ऑक्टोबर 2021 पासून, बँकेच्या सर्व शाखांनी सी.टी.एस क्लिअरिंगमध्ये अनिवार्यपणे भाग घेणे आवश्यक आहे. शाखांना प्राप्त झालेले सर्व धनादेश सी.टी.एस क्लिअरिंगसाठी जमा करणाऱ्या शाखेने स्वतः च्या एस.ओ.एल द्वारे किंवा स्वतः च्या एस.ओ.एल चा वापर करून जवळच्या शाखेद्वारे सादर केले जातील.

			ज्या प्रकरणांमध्ये धनादेश जमा करणाऱ्या शाखेने जवळच्या शाखेमार्फत सादर केले आहेत, अशा प्रकरणांमध्ये, मूळ इन्स्ट्रुमेंट्स संकलन करणाऱ्या शाखेत साठवणुकीसाठी परत आणली जातील. स्थानिक धनादेशांमुळे उद्भवणारे क्रेडिट संबंधित परतावा क्लिअरिंग बंद झाल्यानंतर ग्राहकांच्या खात्यात नियमितपणे दिले जाईल आणि नेहमीच्या सुरक्षिततेच्या अधीन राहून, दुसऱ्या कामाच्या दिवशी व्यवसाय सुरू झाल्यानंतर एका तासाच्या आत त्याच दिवशी किंवा जास्तीत जास्त पैसे काढण्याची परवानगी दिली जाईल. वरील नियम अपवादात्मक परिस्थितीत क्लिअरिंग हाऊसद्वारे रिटर्न क्लिअरिंग वाढीव वेळेच्या अधीन देखील आहे, ज्यामुळे सल्ल्यानुसार पैसे काढण्यास परवानगी देण्यास विलंब होऊ शकतो.
2.	सर्व राज्यांच्या राजधानीवर आउटस्टेशन काढलेले चेक	कामाचे सात दिवस	कामाच्या दिवसांमध्ये बँकेच्या सुट्ट्या आणि क्लिअरिंग हाऊस चालू नसलेले दिवस समाविष्ट नसावेत. दोन्ही बाजूवर/केंद्रांवर कामाचे दिवस विचारात घेतले जातील.
3.	एका मोठ्या शहरावर काढलेले आउटस्टेशन धनादेश.	कामाचे दहा दिवस	- वरच्या प्रमाणे-
4.	इतर सर्व ठिकाणी काढलेले आउटस्टेशन धनादेश.	कामाचे चौदा दिवस	यासाठी बँकांना संबंधित/ड्रॉई बँकांवर अवलंबून राहावे लागणार आहे.

अ.क्र	धनादेश प्रकार	वेळेचे निकष	टिपणी
5.अ	सी.टी.एस क्लिअरिंगमध्ये संकलनासाठी पाठवलेले चेक	T+ 0 ग्राहकाद्वारे इन्स्ट्रुमेंटच्या ठेवीची वेळ आणि स्थान (शाखा / सी.डी.के) यावर अवलंबून असते. ठेवीचा कट ऑफ वेळ शाखा ते शाखा, शहर ते शहर आणि ग्रीड ते ग्रीड असा वेगवेगळा असू शकतो. तथापि, ज्या बँकांची उपस्थिती कोणत्याही विशिष्ट भूगोलापुरती मर्यादित आहे, अशा बँकांवर काढलेल्या धनादेशांसाठी, अशी इन्स्ट्रुमेंट्स बाहेरील इन्स्ट्रुमेंट्स म्हणून सादर करावी लागतात आणि त्या प्राप्तीची कालमर्यादा टेबल च्या पॉइंट क्रमांक 2 मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे असेल. सरकारी धनादेशजे पी2एफ द्वारे सादर करणे आवश्यक आहे ते विशिष्ट स्थान / केंद्र कडे पाठविणे आवश्यक आहे.	संबंधित ग्रीडला लागू असलेल्या परताव्यासाठी कट ऑफ टाइमच्या आधारे क्रेडिटची पूर्तता.

अ.क्र	धनादेश प्रकार	वेळेचे निकष	टिपणी
5.बी.	CTS क्लिअरिंगसाठी धनादेश पाठवले - ग्रीडसाठी एकसमान सुट्टीचे कॅलेंडर	ग्रीड मध्ये घोषित केले सुट्टीनुसार	एकसमान सुट्ट्या कॅलेंडर तीन ग्रीडमध्ये पाळले जाते, जेथे ग्रीड हब केंद्रे उदा., चेन्नई/दिल्ली/मुंबई बहुतेक सुट्ट्यांवर कार्यरत असतील, जरी ग्रीडमधील इतर ठिकाणी सुट्ट्या पाळल्या जात असताना, एकसमान सुट्ट्या कॅलेंडरनुसार, ग्रीड हब केंद्रे अधिसूचित दिवसांवर बंद केली जातील आणि अशा प्रसंगी ग्राहकाला क्रेडिट ग्रीड हबच्या पुढील कामकाजाच्या दिवशी परवडले जाईल. ग्रीडसाठी एकसमान सुट्टीचे कॅलेंडर जवळच्या शाखेत उपलब्ध असेल.
6.	नॉन-सी.टी.एस क्लिअरिंगमध्ये संकलनासाठी पाठविलेले धनादेश	31 डिसेंबर 2018 पासून बंद केले	सी.टी.एस अंतर्गत नॉन सी.टी.एस अनुरूप धनादेशांचे स्वतंत्र सत्र 31.12.2018 पासून बंद केले आहे. सी.टी.एस क्लिअरिंगद्वारे असे इन्स्ट्रुमेंट्स क्लिअर केली जाणार नाहीत आणि अनपेड परत केली जातील. 1 ऑक्टोबर 2021 पासून, बँकेच्या सर्व शाखांनी सी.टी.एस क्लिअरिंगमध्ये गंभीरपणे भाग घेणे आवश्यक आहे. नॉन- सी.टी.एस/ काउंटरवरील क्लिअरिंग तेव्हापासून झाले बंद केले आहे.
7.	परदेशांवर काढलेला चेक .	सर्वोत्तम प्रयत्नांचा आधार	संबंधित देशांना लागू असलेल्या कुलिंग कालावधीचा विचार करून बँक संबंधित देशांना लागू असलेल्या कूलिंग कालावधीचा विचार करून संबंधित बँकेत बँकेच्या नॉस्ट्रो खात्यात जमा होणाऱ्या रकमेच्या रकमेवर पक्षाला क्रेडिट करेल.

संकलनासाठी वर नमूद केलेल्या कालमर्यादेला बाह्य मर्यादा म्हणून मानले जाईल

आणि संकलनाची प्रक्रिया आधी पूर्ण झाल्यास क्रेडिट आधी केले जाईल.

ग्राहकांनी जमा केलेले आऊटस्टेशन चेक संकलनासाठी स्वीकारण्यास बँक नकार देणार नाही.

3. स्थानिक / सी.टी.एस / आऊटस्टेशन धनादेशांच्या विलंबित संकलनावर व्याज देयक

- वर नमूद केलेल्या मुदतीवर क्रेडिट देण्यास विलंब झाल्यास बँक ग्राहकाला संकलन इन्स्ट्रुमेंटच्या रकमेवर लागू बचत बँक दराने व्याज देईल. या गणनेसाठी विलंबाचा कालावधी स्थानिक/आऊटस्टेशन इन्स्ट्रुमेंट्सच्या संकलनासाठी कालमर्यादा दाखवलेल्या तक्त्यात नमूद केलेल्या टर्नअराऊंड टाइमच्या समाप्तीच्या तारखेपासून ते इन्स्ट्रुमेंट प्राप्त झाल्याच्या तारखेपर्यंत असेल.
- सर्व प्रकारच्या खात्यांमध्ये ग्राहकांकडून कोणतीही मागणी न करता हे पेमेंट केले जाईल. बँकेच्या नियंत्रणाबाहेरील कारणांसाठी विलंबित संकलनावरील व्याज भरण्याच्या उद्देशाने बँकेच्या स्वतः च्या शाखांवर किंवा इतर बँकांवर काढलेल्या साधनांमध्ये कोणताही फरक केला जाणार नाही. व्याज देयके केवळ भारतात संग्रहासाठी पाठविलेल्या साधनांसाठी (रुपया मध्ये काढलेल्या) लागू होतील.

4. अकाउंट पेई धनादेशांचे संकलन - तृतीय पक्ष खात्यात रक्कम क्रेडिट करण्यास प्रतिबंध

आर.बी.आय चे परिपत्रक DBOD.BP.BC.No.56/21.01.001/2005-06 दिनांक 23 जानेवारी 2006 रोजीच्या संदर्भाने ज्या अटींमध्ये बँकांना 'अकाउंट पेई' चेक्स त्यामधील देय व्यक्ती व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही व्यक्तीच्या खात्यात जमा करण्यास मनाई आहे.

अनधिकृत वसुलीमुळे निर्माण होणाऱ्या दायित्वांचा बोजा बँकांवर पडत असून, पेमेंट व बँकिंग यंत्रणेची सचोटी व सुदृढता यांच्या हिताच्या दृष्टीने आणि अलीकडच्या काळात आढळून आलेल्या विचलनांची पुनरावृत्ती रोखण्यासाठी रिझर्व्ह बँकेने बँकांना 'अकाउंट पेई'चा धनादेश त्यात नमूद केलेल्या देयकाव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही व्यक्तीच्या खात्यात जमा करण्यास मनाई करणे आवश्यक मानले आहे. त्यानुसार, आर.बी.आय च्या निर्देशानुसार, बँक देय घटकाशिवाय इतर कोणत्याही व्यक्तीसाठी खाते भरणारा धनादेश गोळा करणार नाही.

तसेच सहकारी पतसंस्थांच्या सभासदांना खाते पेई धनादेश संकलन करण्यात येणाऱ्या अडचणी सोडवण्यासाठी 1 ऑक्टोबर 2010 रोजीच्या DBOD.BP.BC.No. 47/21.01.001/2010-11 या आमच्या परिपत्रकाद्वारे शिथिलता वाढविण्यात आली. उपरोक्त परिपत्रकाच्या अनुषंगाने बँका अशा सहकारी पतसंस्थांचे घटक असतील तर सहकारी पतसंस्था असलेल्या त्यांच्या ग्राहकांच्या

खात्यात रु.50,000/- पेक्षा जास्त नसलेल्या रकमेसाठी काढलेले खाते भरणारे धनादेश जमा करण्याचा विचार करू शकतात. वर नमूद केलेल्या 1 ऑक्टोबर, 2010 च्या परिपत्रकात नमूद केल्याप्रमाणे शिथिलता खालील अटींच्या अधीन आहे

- वरीलप्रमाणे धनादेश संकलन करताना बँकांना संबंधित सहकारी पतसंस्थांनी लेखी स्वरूपात दिलेले स्पष्ट निवेदन असावे की, हे लक्षात आल्यावर धनादेशाची रक्कम धनादेशात नमूद केलेल्या पतपेढीच्या सभासदाच्याच खात्यात जमा होईल. तथापि, हे निगोशिएबल इन्स्ट्रुमेंट्स ॲक्ट, 1881 च्या तरतुदींच्या आवश्यकतांच्या पूर्ततेच्या अधीन असेल, ज्यात कलम 131 चा समावेश आहे.
- अशा सहकारी पतसंस्थांच्या संदर्भातही संकलित बँक योग्य ती काळजी घेईल आणि ग्राहकांची के.वाय.सी कागदपत्रे सोसायटीच्या रेकॉर्डमध्ये जतन करून ती बँकेकडे तपासणीसाठी उपलब्ध आहेत की नाही, याची खात्री करेल.
- मात्र, चेकच्या खऱ्या मालकाने दावा केल्यास चेकच्या खऱ्या मालकाच्या हक्कांवर या परिपत्रकाचा कोणत्याही प्रकारे परिणाम होत नाही आणि बँकांना हे सिद्ध करावे लागेल की, त्यांनी सद्भावनेने व काळजीपूर्वक काम केले आहे.

5. कॅश मॅनेजमेंट सर्व्हिसेस किंवा रोख व्यवस्थापन सेवा

कॅश मॅनेजमेंट सर्व्हिसेस (सी.एम.एस) घेणाऱ्या ग्राहकांसाठी, बँक आणि ग्राहक यांच्यातील द्विपक्षीय कराराच्या अटींनुसार इन्स्ट्रुमेंट्सचे संकलन केले जाते. दंड, असल्यास, द्विपक्षीय कराराच्या अटींनुसार देय असेल.

6. चेक/इन्स्ट्रुमेंट्स ट्रान्झिटमध्ये हारवणे/ क्लिअरिंग प्रक्रियेमध्ये किंवा पेइंग बँकेच्या शाखेत

- a. जर एखादा धनादेश किंवा संकलनासाठी स्वीकारलेले एखादे इन्स्ट्रुमेंट ट्रान्झिटमध्ये किंवा क्लिअरिंग प्रक्रियेमध्ये किंवा पेइंग बँकेच्या शाखेत गहाळ झाले असेल तर बँक ताबडतोब नुकसानीची माहिती मिळाल्यावर, ते खातेदाराच्या लक्षात आणून द्या जेणेकरून खातेदार ड्रॉवरला स्टॉप पेमेंट रेकॉर्ड करण्यासाठी कळवू शकेल आणि हरवलेले धनादेश / साधनांची रक्कम जमा न केल्यामुळे त्याने / तिने जारी केलेले धनादेश, जर काही असतील तर त्यांचा अनादर होणार नाही याची काळजी घ्या.
- b. पेइंग बँकेच्या शाखेत चेक/इन्स्ट्रुमेंट हरवल्यास, पैसे भरणार्या बँकरकडून चेक/इन्स्ट्रुमेंटच्या तोट्यासाठी ग्राहकाला प्रतिपूर्ती केलेले शुल्क/ व्याज खर्चासह रक्कम वसूल करण्याचा अधिकार गोळा करणाऱ्या शाखेला असेल.
- c. चेकच्या ड्रॉवरकडून डुप्लिकेट इन्स्ट्रुमेंट मिळवण्यासाठी बँक ग्राहकाला सर्व मदत करेल. हे

केवळ भारतात देय असलेल्या रुपया मधील इन्स्ट्रुमेंट्सना लागू होईल.

- d. ट्रान्झिटमध्ये हरवलेल्या इन्स्ट्रुमेंट्सच्या संदर्भात बँक खातेदाराला खालीलप्रमाणे भरपाई देईल आणि पेइंग बँकेकडून वसूल करेल.
- e. जर उपकरणाच्या तोट्याबद्दल माहिती संकलनासाठी निर्धारित केलेल्या मुदतीनंतर ग्राहकाला कळविली गेली असेल तर (7/10/14 दिवस जसे असू शकते तसे) लागू असलेल्या बचत बँक दराने निर्धारित संकलन कालावधीपेक्षा जास्त कालावधीसाठी व्याज दिले जाईल. याव्यतिरिक्त, बँक धनादेशाच्या रकमेवर बचत बँक दराने 15 दिवसांच्या कालावधीसाठी व्याज देईल, जेणेकरून डुप्लिकेट चेक/इन्स्ट्रुमेंट मिळविण्यात आणि त्याच्या संकलनात आणखी विलंब होण्याची शक्यता आहे.
- f. पावती दाखवल्यानंतर डुप्लिकेट धनादेश/इन्स्ट्रुमेंट मिळविण्यासाठी ग्राहकाने केलेल्या कोणत्याही वाजवी शुल्काची भरपाई बँक करू शकते, जर हे डुप्लिकेट इन्स्ट्रुमेंट जारी करण्यासाठी बँक /संस्था शुल्क आकारेल.
- g. संबंधित बँकेकडून प्राप्त होण्यापूर्वी गहाळ झालेले परकीय चलनाचे धनादेश, संबंधित दस्तऐवज तयार करणाऱ्या ग्राहकांवर बँक स्टॉप पेमेंट शुल्क सहन करेल. जर बँक किंवा त्याच्या संबंधित बँकेने धनादेश हरवला तर परकीय चलनाच्या धनादेशांसाठी नुकसान भरपाई लागू होईल. अशा परिस्थितीत नुकसान भरपाई खालीलप्रमाणे असेल:
 - जर उपकरणाच्या तोट्याबद्दलची माहिती ग्राहकास संकलनासाठी निर्धारित वेळेपेक्षा जास्त कळविली गेली असेल, तर लागू असलेल्या बचत बँक दराने निर्धारित संकलन कालावधीपेक्षा जास्त कालावधीसाठी व्याज दिले जाईल.
 - डुप्लिकेट धनादेश/इन्स्ट्रुमेंट मिळाल्यावर डुप्लिकेट चेक/इन्स्ट्रुमेंट मिळवण्यासाठी ग्राहकाला लागणाऱ्या कोणत्याही वाजवी शुल्काचीही बँक भरपाई करेल, जर डुप्लिकेट इन्स्ट्रुमेंट जारी करण्यासाठी शुल्क आकारले जाईल अशा बँकेकडून/संस्थेकडून इन्स्ट्रुमेंट मिळवावे लागेल.
 - परकीय चलन धनादेशांच्या बाबतीत परकीय चलन दराच्या प्रतिकूल हालचालीमुळे होणाऱ्या कोणत्याही नुकसानीची भरपाई बँक करेल. अशा प्रकारे वसुलीसाठी निश्चित केलेल्या वेळेच्या आधारे नुकसान भरपाईची गणना केली जाईल.

फोर्स मॅज्युअर

जर काही अनपेक्षित घटना (नागरी गोंधळ, तोडफोड, अपघात, आग, दहशतवादी हल्ले, नैसर्गिक आपत्ती किंवा इतर "देवाची कृत्ये", युद्ध, बँकेच्या सुविधांचे नुकसान किंवा त्याच्या वार्ताहर बँकेची अनुपस्थिती यासह परंतु मर्यादित नाही) विलंबित कर्जासाठी ग्राहकांना नुकसान भरपाई देण्यास बँक जबाबदार राहणार नाही. संप्रेषणाची नेहमीची इन्स्ट्रुमेंट्स किंवा सर्व प्रकारची वाहतूक इत्यादी, बँकेच्या नियंत्रणाबाहेर, निर्दिष्ट सेवा वितरण पॅरामीटर्समध्ये आपल्या जबाबदाऱ्या पार पाडण्यापासून प्रतिबंधित करते.

जिथे ग्राहकांची चूक नाही अशा आक्षेपांची संपूर्ण यादी जी उदाहरणार्थ असून संपूर्ण नाही

(बँकर्स क्लिअरिंग हाऊससाठी समान नियम आणि नियमांसाठी इन्स्ट्रुमेंट आणि इमेज-आधारित चेक क्लिअरिंगसाठी लागू)

कोड क्रमांक**परत करण्याचे कारण**

- 33 इन्स्ट्रुमेंट्स खराब होणे; बँकेची हमी आवश्यक आहे
- 35 क्लिअरिंग हाऊसचा शिक्का / दिनांक आवश्यक आहे
- 36 चुकीच्या पद्धतीने वितरित केले गेले / आमच्यावर ड्रॉन नाही
- 37 योग्य झोनमध्ये उपस्थित
- 38 इन्स्ट्रुमेंटमध्ये बाह्य गोष्टी असतात
- 39 प्रतिमा स्पष्ट नाही; पुन्हा पेपरसह सादर करा
- 40 दस्तऐवजासह सादर करा
- 41 दोनदा सूचीबद्ध आयटम
- 42 पेपर मिळाला नाही
- 60 दोन बँकांना क्रॉस केलेला आहे
- 61 क्रॉसिंग स्टॅम्प रद्द केला नाही
- 62 क्लिअरिंग स्टॅम्प रद्द केला नाही
- 63 इन्स्ट्रुमेंट विशेषतः दुसऱ्या बँकेवर क्रॉस केले आहे
- 67 देयकाची मान्यता अनियमित / बँकेची पुष्टी गोळा करणे आवश्यक आहे
- 68 चिन्ह / अंगठ्याच्या ठशांद्वारे मान्यता देण्यासाठी दंडाधिकार्याने सीलसह साक्षात्कन करणे आवश्यक आहे
- 70 अॅडवाइस मिळाले नाही
- 71 रक्कम / नाव अॅडवाइसनुसार भिन्न आहे
- 72 प्रायोजक बँकत अपुरा असलेला ड्रॉई बँकेचा निधी (उप-सदस्यांना लागू)
- 73 पेई बँकेला स्वतंत्र डिस्चार्ज आवश्यक आहे
- 74 देय नाही जो पर्यन्त पहिला प्रोक्सीमो
- 75 पे ऑर्डरवर काउंटर स्वाक्षरी आवश्यक आहे
- 76 आवश्यक माहिती सुवाच्य / योग्य नाही
- 80 बँकेचे प्रमाणपत्र संदिग्ध / अपूर्ण / आवश्यक
- 81 जारी केलेल्या कार्यलयाने ड्राफ्ट हरवला; जारी केलेल्या कार्यालय पुष्टीकरण आवश्यक आहे
- 82 बँक / शाखा ब्लॉक केले गेले आहे
- 83 डिजिटल प्रमाणपत्र प्रमाणीकरण अपयश
- 84 अन्य कारणे-कनेक्टिविटी फेल्युअर
- 87 'पेईज ए/सी क्रेडिटेड' - स्टॅम्प आवश्यक
- 92 बँक वगळली